

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

**НЕРУБАЙСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ КОМПЛЕКС
«ШКОЛА-ГІМНАЗІЯ»**

**МОДЕРНІЗАЦІЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В
СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Одеса – 2022

УДК 371

ББК 74

Рекомендовано Вченою Радою
Державного закладу
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО»
Протокол № 9 від 25 лютого 2022 р.

Рецензенти:

Доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського» Олексій Анатолійович Листопад

Доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Одеського
національного університету імені І.І. Мечникова Ірина Петрівна Анненкова

Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти : збірник
наукових праць / редкол. О. Я. Чебикін та ін. Одеса: Університет
Ушинського, 2022. 190 с.

© Кафедра педагогіки
Університету Ушинського, 2022
© ЗЗСО І-ІІІ ступенів Нерубайський НВК «школа-гімназія»
Нерубайської сільської ради, 2022

5.Глузман О. В. Базові компетентності: їхня сутність та значення у життєвому успіху// Гуманітарні науки. 2010. №1. С.7-11.

6.Євтух М. Б. Забезпечення якості вищої освіти - важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства. //Педагогіка і психологія. 2008. № 1 (58). С. 70-74.

ВИХОВАННЯ МІЖЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ШКОЛЯРІВ.

О.П.Ноздра,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Алиєв Яшар.

здобувач вищої освіти факультету іноземних мов

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

***Анотація.** У статті розглядаються різні способи ефективної організації роботи по вихованню культури міжнаціонального спілкування учнів. Визначено, що формування міжетнічної толерантності можливо лише при організації полікультурної освіти, покликаної формувати терпимість, культуру міжнаціонального спілкування, діалог культур.*

***Ключові слова:** міжетнічна толерантність, виховання культури міжнаціонального спілкування, навчальна і позакласна робота.*

Формування міжнаціональної толерантності – тривалий і багатогранний процес, який пов'язаний з формуванням культури міжособистісних відносин. На побутовому рівні діти постійно вбирають, освоюють традиції і звичаї своїх сусідів, в школі вивчають історію інших народів, осягають спільність нашого соціально історичного розвитку. Діти накопичують досвід міжнаціонального спілкування в спільній діяльності, в повсякденних контактах. Це допомагає подолати почуття національної винятковості. Завдання педагогів – сформувати у школярів повагу до честі і гідності кожного народу та кожної людини,

переконати їх в тому, що немає народу краще або гірше іншого. Головне – це сама людина, яка вона є, а не до якої національності належить.

Міжетнічні відносини в широкому сенсі слова розуміються нами як взаємодія народів у різних сферах – політиці, культурі, освіті тощо, у вузькому сенсі – як міжособистісні відносини людей різних національностей, які теж відбуваються в різних сферах спілкування – трудового, сімейно-побутового, а також сусідського, приятельського та інших видах неформального спілкування.

Толерантність являє собою складну міждисциплінарну, багатоаспектну, суперечливу категорію, що знаходиться на перетині інтересів філософів, політологів, культурологів, соціологів, етнологів, психологів і педагогів [1, с.45].

До теперішнього часу склалися різні підходи до визначення феномену “толерантність” в різних галузях людинознавства залежно від специфіки дисципліни і теоретичних постулатів, у рамках яких розглядається це поняття.

Толерантність інтерпретується як етико-філософська категорія, найважливіший принцип взаємовідносин між людьми, соціокультурний парадокс, спосіб соціально-політичних рішень і дій, правова потреба, глибинна властивість людської свідомості, ціннісна орієнтація особистості, невід’ємна риса професіоналізму і зрілості людини, гуманістична парадигма сучасної освіти тощо [2, с.5].

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу ми зазначаємо, що:

- сутність толерантності в різні історичні періоди розумілася неоднаково і різносторонньо, при цьому вона відображала основні соціально-економічні, політичні, культурно-етнічні особливості розвитку суспільства. Концепція толерантності сформулювалася в контексті розвитку різних галузей знання і суспільної практики (філософії, етики, політології), в чотирьох і в педагогічній реальності:

- у сучасних соціально-філософських, психолого-педагогічних дослідженнях толерантність розглядається як цілісний прояв особистості, що виражається в позитивній міжособистісній взаємодії членів суспільства на основі збереження індивідуальності кожного, взаємної поваги і рівноправності сторін;

- основними характеристиками толерантності є: підтримка особистості в процесі спілкування; здатність бачити одне одного; відкритість взаємне співробітництво на основі рівних прав кожного [2, с.9].

Ми з’ясували, що на виховання культури міжнаціональної толерантності впливає сукупність формувальних впливів усіх громадських інститутів, які забезпечують передачу з покоління до покоління акумульованого соціально-культурного досвіду, моральних норм и цінностей.

Серед них на першому місці, звісно, родина, тобто є живий приклад сімейних пріоритетів: відносин дорослих, їх думок, суджень, дій.

На виховання культури міжнаціональної толерантності впливає освітнє середовище дитини, що несе свої цінності, особливу систему відносин.. Це також особисті враження від популярних людей, популярних книг, потоку передач, трансльованих ЗМІ.

Всі ці джерела і створюють, формують різноплановий і суперечливий життєвий досвід дітей, а в ньому й їх досвід толерантності.

Будь-який досвід можна спеціально збагачувати, поповнювати, насичувати. У цьому складається суть і зміст виховання толерантності – цілеспрямованої організації позитивного (подолання негативного) досвіду толерантності, тобто створення простору прямого або опосередкованого взаємодії з іншими (іншими по зовнішності, культурі, поглядам або поведінки) людьми [1, с.15].

Значними можливостями в рішенні проблеми формування міжнаціональної толерантності має навчальний процес в загальноосвітніх закладах освіти. Багато навчальних предметів містять інформацію про історію та культуру народів світу, країни, регіону, про міжнаціональні відносини. Це рідна мова, вітчизняна історія та література, географія, біологія, музика, образотворча діяльність та інші предмети.

Навчальні заклади за своїм складом найчастіше багатонаціональні, тому в молодіжному колективі треба формувати повагу до національної культури, мови, до людини. Цьому сприяє вік молодих людей - період проявів інтелектуальної, емоційної й поведінкової активності. Формування міжнаціональної толерантності базується на знаннях вчителем особливостей дітей, відносин між ними.

Ми зазначаємо, що при організації роботи по вихованню культури міжнаціонального спілкування педагогам необхідно знати та враховувати:

- індивідуальні особливості кожної дитини, особливості виховання в сім'ї, сімейної культури;
- національний склад колективу учнів;
- проблеми у відносинах між дітьми, їх причини;
- культурні особливості навколишнього середовища;
- етнопедагогічні і етнопсихологічні риси культури, під впливом якої складаються міжнаціональні відносини серед учнів і в сім'ях [4, с.80].

Сучасний педагог повинен здійснювати пошук ефективних форм виховання у школярів міжнаціональної толерантності, визначати конкретний зміст цієї роботи.

Науковці зазначають, що міжнаціональна толерантність базується на загальнолюдських цінностях. Її основа – гуманні відносини між людьми, незалежно від їх національності, виховання поваги до культури, мистецтва різних народів, до чужої мови. Це можливо здійснювати в навчальній і позаурочний час через всю систему відносин в колективі класу, школи, будь-якої освітньої організації [3, с.88].

В умовах школи формування міжнаціональної толерантності починається в початкових класах з виховання стійкого прояву турботи старших про молодших, дружелюбності до однокласників, своїм одноліткам у дворі, на вулиці, в будинку; вічливості у відносинах з людьми; стриманості в прояві негативних почуттів, нетерпимого ставлення до насильства, злу, брехливості.

У середніх класах завдання морального виховання ускладнюються. Особлива увага звертається на товариську взаємодопомогу в скрутну хвилину, чуйність до горя й інших потреб чужих людей; прояв милосердя до хворих, літнім, які потребують допомоги; нетерпимість до національного чванства.

У старшокласників важливо виховувати такі якості, як політична обізнаність, свідоме участь у політичному житті суспільства, здатність йти на компроміс при розбіжностях і суперечках; справедливість у відносинах з людьми, здатність встати на захист будь-якої людини, незалежно від національності.

Ці якості формуються в процесі діяльності й спілкування та спрямовані на турботу про людей.

Найбільш сприятлива для формування міжнаціональної толерантності спільна діяльність із суспільно значущим змістом. Важливо, щоб учні могли проявити своє особистісне ставлення до більш широкого кола людей, однолітків. Для цієї мети можуть бути використані всі види навчальної та позаурочної роботи, зміст яких націлений на формування моральних взаємин між людьми. Успішне вирішення цього завдання багато в чому залежить від знання специфіки вільного спілкування школярів, їх психологічної схильності до контактів в колективі [2, с.89].

Так, можна запропонувати учням твори-есе з подальшим обговоренням на теми: «Релігійні культи небезпечні для суспільства?», «Хто друг, а хто ворог?», «Жити у великому місті краще, ніж жити в маленькому селі?», «Толерантність -

дорога до миру?», «Бути людиною важко?», «Мудрість людська в терпимості?» тощо..

Школярі визначають в процесі обговорення, на яких правилах базується їхнє спілкування з людьми, які цінності вони сповідують, на що орієнтуються.

Важливо, щоб в ході обговорення школярі прийшли до наступних висновків: нікому, ніколи, ніде не вдалося вирішити будь-яке питання насильством. Опір насильству – найвища чеснота, заохочення насильства – вище зло. Насильство над волею і почуттями іншого – моральний злочин. Людина перемагає силою духу, стійкістю, душевним спокоєм.

У процесі дослідження ми зазначаємо, що на всіх етапах роботи з колективом, де представлені різні національності, незалежно від віку учнів, педагогу необхідно продумати практичні заходи. Це для того, щоб дітям легше було подолати в собі національну замкнутість, егоїзм, орієнтуватися на підвищення культури спілкування всього учнівського колективу, використовувати його можливості для протидії шкідливим націоналістичним впливам.

Велику цінність для учнів мають етнографічні знання про походження народів, з представниками яких вони разом вчать; про своєрідність національного етикету, обрядів, побуту, одягу; самотності; мистецтва, художніх промислів, свят. Важливо, щоб учитель не тільки виявляв компетентність в цих питаннях, а й використовував накопичені знання в навчальній і позакласній роботі (під час бесіди, відвідування учнями краєзнавчих та літературних музеїв, різних національних культурних центрів, театрів, виставок, фольклорних концертів, переглядів фільмів тощо). Особливої актуальності проблема формування міжнаціональної толерантності набуває в умовах колективів, де навчаються діти різних національностей.

Важливо створювати дитячі організації, провідною ідеєю яких є гармонізація загальнолюдських і національних цінностей.

Учні можуть збирати та вивчати етнографічний матеріал, знайомитися з історією, культурою і мистецтвом народів; самі виготовляють копії предметів побуту; шити й демонструвати моделі національного одягу; організувати народні гуляння й свята, залучаючи до них і батьків.

Ми вважаємо, що можуть бути організовані дослідні групи школярів з вивчення конкретних питань, пов'язаних з культурою різних народів.

Знати якомога більше про інші народи – це основа формування міжнаціональної толерантності в будь-якому віці. В рамках позанавчальної роботи можуть бути організовані творчі зустрічі з представниками різних

національностей, інших країн. Доцільна організація творчих колективів, що представляють мистецтво і культуру різних народів.

Зазначаємо, що гра – найважливіша сфера життєдіяльності дітей, яка разом з працею, навчанням, мистецтвом, спортом забезпечує необхідні емоційні умови для формування національної свідомості, культури міжнаціональних відносин учнів.

На духовне, моральне виховання учня впливає різна соціокультурна та етнокультурна середина, традиційно-побутовий уклад сім'ї.

Проблема виховання культури міжнаціонального спілкування - загальна для вчителів і батьків. Сім'я багато в чому може допомогти школі. Однак дуже часто саме батьки сіють зерна національної ворожнечі, неприязні, навіть не помічаючи цього.

Часто діти вбирають такі націоналістичні оцінки батьків, сприймають їх як негативне ставлення до людей іншої національності.

У зв'язку з цим цілеспрямовану роботу необхідно проводити з батьками учнів, роз'яснювати їм важливість виховання у дітей міжнаціональної толерантності. Важливо організувати спільне обговорення цих проблем з учнями і батьками, особливо в багатонаціональних колективах.

Особистий приклад дорослих виховує у школярів національну свідомість, шанобливе ставлення до своєї Батьківщини, почуття поваги до інших націй і культур, толерантність до інших поглядів, традицій, віросповідань.

Сьогодні, як ніколи, зростає значення моральної відповідальності, соціальної позиції самого педагога. Вчителі повинні особистим прикладом показати зразок громадянськості, гуманного, шанобливого ставлення до людей незалежно від їх національності, віросповідання.

Висновок. Виховання толерантності – спільна справа багатьох державних і громадських інститутів, але коли його об'єктами виступають діти, головне навантаження і відповідальність в роботі з ними лягає саме на освітнє середовище, на вчителів, вихователів, соціальних педагогів, психологів, та ін.

У цій справі необхідно: по-перше, інформація про сутність виховання толерантності, її зміст; по-друге, уявлення про можливі засоби - технології такого виховання, творчого використання таких в конкретних умовах; по-третє, толерантність необхідна й самому педагогу.

Отже, формування міжетнічної толерантності можливо лише при організації полікультурної освіти, покликаної формувати терпимість, культуру міжнаціонального спілкування, діалог культур тощо.

Відповідно до цих завдань для школярів повинні розроблятися та реалізовуватися культурні й освітні проекти й програми.

Перспективою подальших наукових розвідок вважаємо дослідження ролі полікультурного середовища у формуванні міжетнічної толерантності майбутніх вчителів шкіл.

Література

1. АЛЕКСЄЄНКО Т. Ф., Данілова А. П., Малиношевський Р. В. Виховання особистості у добродійній діяльності: метод. посібник. Київ, Ніжин: Лисенко, 2015. 191 с.

2. Берберова Л. Б. Разумный альтруизм как педагогическая проблема // *Культурная жизнь*. №3(50). 2013. С. 105–107.

3. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності. Київ : Либідь, 2006. 272 с.

4. Жук Т. Становлення Нової української школи [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://www.pedrada.com.ua/article/301-stanovlennya-novo-ukrainsko-shkoli>.

5. Журба К. О. Свобода і справедливість у смисложиттєвому вимірі зростаючої особистості // *Матеріали X Міжнародного фестивалю педагогічних інновацій*. Черкаси, (20 21 вересня 2018 року). Т. І. Черкаси. С. 9.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З УЧНЯМИ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

О.П.Ноздра,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Є.Кошман,

здобувач вищої освіти факультету іноземних мов

ДЗ «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

Анотація. У статті розглядаються різні способи ефективного навчання англійської мови учнів середнього віку через інтерактивні ігри з урахуванням